

Особливості роботи авторських художніх студій в Україні

Ірина Тютюнник

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна

Анотація. *Мета статті* — виявлення особливостей навчання в приватних художніх студіях, кожна з яких має свою специфіку в методах та змісті навчання. *Результати дослідження.* Розглянуто діяльність окремих вітчизняних художніх студій за близько десятиліття їхнього функціонування. Обґрунтовано їхній поділ на кілька груп, об'єднаних спільними принципами діяльності. До першої групи запропоновано віднести ті, які виразно орієнтуються на академічну підготовку в галузі образотворчого мистецтва. Другу групу становлять художні осередки, націлені на всебічний розвиток дитячої особистості з більш вільним доббором завдань на стику образотворчого мистецтва, дизайну й рукоділля. Показано, що часто оригінальність та естетика дитячих робіт стають джерелом натхнення професійних художників. У третій групі цінністю виступає збереження оригінальної пластики та барвистості дитячого малюнка, індивідуального бачення образу. *Наукова новизна* дослідження полягає в висвітленні особливостей авторських методик навчання візуального мистецтва та визначенні основних підходів до роботи з дітьми в цій галузі (спонтанне, експромтно-вольове, педагогічно організоване та професійно орієнтоване малювання). *Висновки.* Авторські художні студії націлені на здобуття вихованцями мистецької освіти, а також на їх творче самовираження, гармонійний розвиток та соціальну адаптацію. За метою та завданнями можна виділити декілька груп таких осередків: середовища, де вчать азів академічного малювання; студії, націлені на виконання типових завдань за зразком копіювання; студії де велика увага приділяється естетиці та енергетиці дитячого малюнка як повноцінного твору мистецтва. Функціонування останніх стало органічним у середовищі сучасного «дорослого», професійного мистецтва та часто дає високі творчі результати, потрібні в сучасній культурі та соціальному просторі.

Ключові слова: приватні художні студії; візуальне мистецтво; методи навчання; дитячий малюнок; артпедагогіка

Для цитування

Тютюнник, І. (2025). Особливості роботи авторських художніх студій в Україні. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*, 53, 34–42. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.53.2025.348220>

Вступ

Сьогодні водночас із державною формою позашкільної художньої освіти існує розгалужена мережа приватних студій образотворчого мистецтва. Навчання в таких установах часто відзначається виразною авторською методикою керівника та його унікальним педагогічним стилем. У державних дитячих художніх школах навчальний процес ведуть за затвердженими регламентованими програмами, що передбачають традиційні компоненти образотворчого мистецтва та послідовність їх введення, однакові завдання для усіх учнів. У приватних художніх студіях же більш схильні індивідуалізувати підхід до кожного вихо-

ванця, вільно обирати та змінювати методику навчання, форму та тривалість занять, рекомендувати образотворчі мотиви й техніки. Розгляд варіацій методичних систем навчання візуального мистецтва є важливим для розуміння нових тенденцій у мистецькій педагогіці в контексті сучасної позашкільної освіти.

Аналіз попередніх досліджень. Висвітленню особливостей навчання образотворчого мистецтва в вітчизняних державних закладах початкової художньої освіти присвячені публікації М. Софілка-нич (2021), Н. Москальової (2016), Т. Зузяк та ін. (2023). Тут розглянуто історію становлення таких установ, функцій та основні завдання художньо-естетичного виховання в Україні.

Цінними для нас є поодинокі дослідження ролі окремих особистостей у становленні приватних та державних художніх студій для дітей, зокрема Т. Мялковської (Полтавська, 2010), В. Тарасенко (Дзюба, 2011), З. Баконія (Волошук, 2013), В. Парахіна (Селівачов, 2018). Вони розкривають внесок окремих художників у виховання й навчання візуального мистецтва через застосування авторських методів, технологій, улюблених технік тощо.

Викладання в позашкільних установах художнього спрямування, незалежно від їх виду й форм власності (державні, громадські, приватні), націлене на гармонійний розвиток особистості, її духовне збагачення, розкриття творчого потенціалу, що передбачено державною комплексною програмою художньо-естетичного виховання в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах. У процесі аналізу особливостей навчання в авторських художніх студіях ми спиралися на тлумачення принципів і завдань мистецької педагогіки та артпедагогіки, обґрунтованих професоркою Оленою Отич (2010). Зокрема, нею підсумовані головні риси артпедагогіки: звернення уваги не на результати художньо-творчої діяльності вихованців, а на сам творчий акт, внутрішній світ дитини; швидше спонтанний, а не спланований та організований характер заняття; не орієнтування на заданий зразок; необов'язковість спеціальної мистецької підготовки, наявності художніх здібностей; відсутність бальної оцінки результатів художньо-творчої діяльності вихованців, заборона критики тощо. Вважаємо, що саме такі підходи в роботі характеризують заняття в авторських художніх закладах.

Метою статті є виявлення особливостей навчання в приватних художніх студіях, кожна з яких має свою специфіку в методах та змісті навчання.

Результати дослідження

Розглянувши діяльність численних авторських осередків із вивчення образотворчого мистецтва, можемо умовно поділити їх на декілька груп. До першої групи віднесемо ті, які виразно орієнтуються на академічне навчання дітей середнього та старшого шкільного віку. Очевидно, що такі систематичні заняття є ґрунтовною підготовкою до вступу в вищі профільні навчальні заклади.

Так, у Полтаві з 2012 р. відомою є артстудія «Художник» Юрія Бернацького. Тут головну увагу зосереджено на практикуванні академічного живопису та рисунка з натури — натюрмортів, пейзажів, портрета. Велику увагу керівник приділяє й вивченню графічних технік, особливо естамп-

них — сухої голки, картоногравюри, ліногравюри, монотіпії. Учнівські роботи, експоновані під час виставок «Кольорова симфонія» 2017, 2018, 2019, 2024 рр., виставки графічних робіт 2018 р., «Дитячий естамп» 2020 р. свідчать про високий рівень фахової підготовки, націленість на довготривалу поетапну роботу.

Подібною за метою навчання є художня студія Олексія Саржинського (м. Боярка), яка функціонує з 2014 р. Головною формою роботи тут також є малюнок з натури та плернерний живопис для дітей віком від 14 років та дорослих, креслення та архітектурна композиція. Свідченням орієнтованості на фахову художню освіту стала виставка студійців під назвою «Академічні висоти художньої студії» 2017 р. З такою ж метою створена й студія «Арт-кластер» членкині Національної спілки художників України (НСХУ) Катерини Ганейчук (2016 р., м. Луцьк). Різноманітні твори вихованців демонструють високий професійний академічний рівень та вивчення алгоритмів роботи над творчими композиціями.

Навчання в «Художній майстерні Борисенко» (м. Київ) також в основному тяжіє до академічного малюнка. Директоркою студії, якій близько 20 років, є член НСХУ в галузі художнього текстилю Наталія Борисенко. Професійний колектив художників-викладачів (К. Білик, І. Гроха, О. Богомаз, О. Журавель, Н. Захарченко, В. Руднева, Н. Кохаль, А. Трубніков та ін.) тут навчає всіх напрямів образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва. Так, у групі художниці Наталії Кохаль студійці опановують техніки акварельного живопису з натури та рисунка, Ірини Грохи — основи розпису тканини тощо. Значна увага тут приділяється засвоєнню студійцями основ академічного малюнка: побудові геометричних фігур, перспективі, основам пластичної анатомії, рисунка портрета, фігури тощо та живопису. Поширеною практикою є виконання замальовок на плернерах та проведення заохочувальних виставок найкращих робіт учнів наприкінці кожного навчального року в галереях Києва.

У другу групу можна віднести ті художні студії, які націлені на всебічний розвиток дитячої особистості в галузі образотворчого мистецтва та орієнтовані переважно на заняття учнів молодшого й середнього шкільного віку. Тут більш вільно добираються завдання, випробовуються різні техніки, їх комбінації, пропонуються завдання на стику образотворчого мистецтва, дизайну, рукоділля тощо. Цінними в таких умовах стає творчий простір, розвиток фантазії, вміння втілювати ідею різними доступними для дітей засобами, організація дозвілля з набутими враженнями та наступ-

ною їх матеріальною фіксацією: екскурсії, відвідування художніх музеїв, майстерень художників, перегляд кінофільмів про них, так звані мистецькі літні табори тощо. Цих освітніх територій в Україні надзвичайно багато, проте можна виділити найбільш яскраві приклади.

Однією з таких дитячих студій є «П'ятерня» в Луцьку. Нею понад 15 років керує відома мисткиня Тетяна Мялковська — член НСХУ, лауреат мистецьких премій, учасник численних виставкових проєктів. У студії розгорнуто масштабну діяльність через залучення до навчання в різні періоди професійних художників: Катерини Ганейчук, Галини Черниш, Наталії Кумановської та інших. Ця мистецька організація проводить заняття для дітей, починаючи з 5-річного віку, та дорослих. Особливої атмосфери додають проведення літніх пленерів та таборів у Болгарії, Карпатах, на Світязі, діють резиденції у Луцьку, Львові, Ізках, Обзирі, Рудному.

У творчості ідейного керівника студії Т. Мялковської домінує звернення до української національної традиції, пронизаної християнською духовністю, використання автентичних матеріалів. Так, художниця працює в техніках розпису на тканині, дереві, стіні, станковому малярстві. Її образи творчо стилізовані, колористично насичені, вишукано орнаментовані. Тому й для роботи з дітьми мисткиня добирає улюблені техніки та теми: розписи на основі українських народних традицій на дерев'яних дощечках, гілочках, предметах, папері чи стінах, композиції на релігійну тематику, копіювання хатніх народних чи авторських ікон. Особливу увагу художниця приділяє також техніці вибійки за допомогою картопляних штампів на папері й полотні. З оздобленої тканини практикують виготовлення торбинок, хустинок, суконь на виїзних майстер-класах, пленерах та фестивалях, у яких беруть участь вихованці студії.

Цікавим є підхід Мялковської до роботи з учнями, який полягає в невимушеному діалозі з ними під час занять, спільних роздумах, аналізі творів: «Мої майстер-класи з дітьми завжди подібні на театралізовану виставу в кілька дій. Ми сьогодні і слухали байки, і співали коломийки, і левкасили, і малювали, і слухали музику, і говорили і говорили» (Арт-студія «П'ятерня», б.д.). Можемо стверджувати, що тут процес роботи над композицією є не менш важливим, а подекуди навіть вагомим, ніж результат, кінцевий твір мистецтва. Це свідчить про виражений терапевтичний напрям роботи з дітьми та дорослими, зокрема в арт-реабілітаційному таборі гуманітарного центру «Теплі долоні» з осередком в інтеграційному центрі «Замлиння». У програмі заходу були заняття го-

нчарства, живопису, іконопису на склі та дереві, писанкарства, екоскульптури з лози, декоративного розпису, а також контакт з тваринами, іпотерапія, спорт, кулінарні майстер-класи тощо (Табори, пленери, б.д.).

Дуже виразною у творчості Т. Мялковської та її вихованців стала тема сакрального мистецтва. Тому ще однією ініціативою художниці стало заснування 2009 р. Парафіальної художньої студії при монастирі Василя Великого у Луцьку. Дітям пропонуються тематики сакрального малярства, графіки та декоративно-ужиткового мистецтва, а саме: писанкарства, виконання копій іконопису, ляльок-мотанок, ліплення з соленого тіста та глини, розписи. Творчий доробок учнів також періодично експонується та популяризується.

Як влучно стверджує Ю. Полтавська (2010), на відміну від навчання, яке «нівелює таланти, нехтує природним даром маленьких мистців, надаючи перевагу образотворчій грамоті», демонструє не дитячу творчість, а різні методи викладання (підміну творчої діяльності дидактичним маніпулюванням), Тетяні Мялковській «вдається, не ламаючи й не консервуючи, а поступово ускладнюючи, переводити дитячу творчість у творчість дорослу, не втрачаючи того багатства, яке вона в собі несе» (с. 32), «... тут ви не знайдете жодної роботи, де помітна воля викладача. Ця система спонукає вчитися, але не наслідувати бездумно ...» (Полтавська, 2010, с. 34).

Близько 10 років функціонує художня майстерня «Naiveart» (м. Вишгород, Київська область) під керівництвом художника-графіка Ксенії Ковалювої. На персональній виставці «Життя складається з дрібниць» (2020 р.) мисткиня представила офорти та лінорити з мотивами української народної вибійки, доповненої розробкою образу гусака. Також вона опанувала вибійку на тканині, декоруючи нею одяг, сумки тощо. Особисті вподобання художниці, схильність до стилістики народного й наївного мистецтва виразно простежуються в плануванні програми художньої майстерні. Тут водночас з академічним живописом та рисунком велику увагу приділяють паперовій аплікації із розфарбованого власноруч паперу, об'ємному моделюванню, анімації, колажам, лінійній графіці, малюнкам кольоровими олівцями, пастеллю, аквареллю. Велику кількість занять присвячено друкованій графіці — картоногравюрі, сухій голці, лінориту, роботі штампами.

Розкриттю талантів вихованців майстерні сприяє організоване тут творче середовище, що базується на спілкуванні, перегляді відео. «Ми вирішили працювати саме у такому форматі, який надихає почати творити самому, без страху

невідповідності. ... Дізнаємось, як з'єднати лінію графіки з лінією діалогу. Те, що почуємо на курсі, ми навчимо передати у відчуття, відчуття в образи, а образи — у візуал. ... Я використовую унікальний метод ручного друку, цікавий підхід у поєднанні різних видів мистецтв (наприклад, танок і графіка, вірші і графіка) в одній творчій роботі» — розповідає Ксенія Ковальова (*Naiveart художня майстерня*, б.д.).

Прикладом націленості на розкриття творчого потенціалу вихованців є й авторські художні студії «Колесо» під керівництвом Ольги Сухоніцької (Польща, м. Вроцлав), артстудія Наталії Павлюк (м. Львів), «Дивотворчики» Ольги Базник-Щедріної (м. Тернопіль) та ін. У кожній з них чітко окреслюється провідна для керівника техніка. Так, у майстерні «Колесо» водночас із малярством проводяться численні заняття з кераміки; у студії «Дивотворчики» улюбленим видом творчості є валяння з вовни, робота з епоксидною смолою, паперовими трубочками. Спільними рисами учнівських творів згаданих художніх студій є дивовижна різноманітність мотивів, яка відображає безмежну дитячу фантазію. Також варто відзначити ретельне графічне опрацювання образів і створення насиченого колірною шару в живописних малюнках. Так, в артстудії Н. Павлюк вихованці виконують чудові роботи гуашевими, акварельними та акриловими фарбами. Виразна манера виконання картин художницею, про що свідчить персональна виставка «Ліричні відступи» (2012 р.), дозволяє їй націлювати дітей на розуміння колориту картини, сміливу роботу мазками, передачу настроєвості кольором. Помітним є часте використання олійної пастелі як самостійно, так і в поєднанні з фарбами, що створює пульсацію відтінків кольору, збагачує його. Важливим у виробленні такої стилістики є копіювання відомих барвистих олійних картин Олексі Новаківського, Ван Гога та ін. Варто зауважити складну тематику малюнків — це краєвиди з глибиною простору, фігурами людей, тварин, морські пейзажі з хвилями, заходом сонця, квітучі луки, пишні квіткові натюрморти й навіть абстрактні роботи.

Такі закінчені роботи учнів згаданих студій можливо виконати переважно за умови роботи в декілька сеансів, створення атмосфери зацікавленості та чіткого розуміння керівником якості кінцевого результату. Тому легко вдаються тут і великі разючі колективні живописні, графічні чи аплікативні роботи, над якими діти працюють спільно, наприклад, на теми «Осінь у місті», «Моє село» тощо і які стають окрасою студії чи виставкового залу.

Увага до дитячого світосприйняття пропагується і в студії «D16 art lab» (м. Харків). Як стверджує її засновниця Віра Толмачова, у вихованців розкривається «самість, власне "я", амплітудність руху, відчуття насиченості та щільності фарби» (Дігалевиц, б.д.). Метою педагогічного колективу є розвиток в учнів творчого мислення, а не виховання ремісника-виконавця. Тому тут немає шаблонного малювання, процесу перемальовування, де копіюється чужа візуальна мова, чи завдань зобразити щось конкретне. Викладачі вважають заняття образотворчим мистецтвом не лише майстерністю володіння різними техніками, а швидше як форму медитації, процес мислення, самоусвідомлення та фізичне втілення своїх думок у життя. Важливим тут вважають розвиток уміння командної роботи, комунікації, здатності помічати та підтримувати вдалу ідею іншого.

Заняття в студії «D16 art lab» базуються на виконанні системи завдань-проектів («Доісторичний світ», «Дерево життя», «Яке буває літо», «Людина» та ін.), коли вказується лише тема або власна ідея на вибір. Разом з керівником вирішується, як можна її художньо подати, якими засобами та стилістикою. Наприклад, одним із проектів є створення розмальовки з дитячих малюнків на тему «Дім та як ми живемо всі разом поряд один з одним». Її можна завантажити у цифровому форматі та розмальовувати на планшеті або роздрукувати. У роботах, присвячених певному відомому художнику (наприклад, Ф. Гундертвассеру, А. Матіссу, Н. Піросмані, М. Примаченко), дітям спочатку розповідають про нього, далі обирається палітра митця чи конкретна картина як зразок. Учні «пропускають» побачені твори крізь власне світосприйняття. Викладач інколи пропонує лише щось додати чи змінити, дотримуючись первісного задуму автора.

Потрібно зазначити, що керівники дитячих художніх студій переважно заздалегідь продумують ефектність дитячих робіт. Так, малюнки часто виконуються на крафтовому, чорному чи кольоровому папері; коли такий малюнок частково залишається незафарбованим, то утворює цікаву живописну фактуру, збагачує колористику твору. Гарний вигляд мають індивідуальні та колективні зображення на великих форматах, аплікації з самостійно зафарбованого паперу, роботи з обмеженою колірною гамою, а також використання в одному малюнку різних художніх матеріалів тощо. Важливим для розширення діапазону творчого бачення дітей є копіювання ними картин відомих художників, пояснення їхньої авторської манери роботи, творення образів на стику з дизайном — монтування мультфільмів на основі малюнків, анімація з піску тощо.

Часто дитячі роботи, їхня яскрава непередбачувана колористика, оригінальні мотиви та композиція надихають професійних художників, стають поштовхом до творчості. Митці сприймають малюнки студійців як естетичні мистецькі продукти з віртуозним ритмом вишуканих кольорових плям, контрастом великих форм і дрібних деталей, позбавлені академічної вихолощеності та стандартизованості. Наслідування «дитячої» стилістики стає виразною тенденцією сучасного мистецтва, відштовхуватися від неї прагнуть багато сучасних дизайнерів, ілюстраторів книг, живописців тощо. Наприклад, художниця Юлія Яходзік у співавторстві з дочкою створила серію рисунків натюрмортів та ліногравюр, взявши за основу малюнки звірів та птахів, намальованих дівчинкою. Деколи вони розміщуються на дальньому плані, інколи стають єдиним кольоровим акцентом графічних творів художниці. Так, рисунки з зображенням ароматичних квіткових натюрмортів вдало доповнюють мотиви барвистих фантастичних звірят-іграшок, дитяча стилістика надає графіці легкості, фантастичності, романтичної образності (серія «Спомини», 2020-2022 рр.). Яскравість і непередбачуваність дитячого сприйняття, близького до народного, імponує й Тетяні Мялковській — порівнюючи стінописи й живопис художниці, можемо помітити виразну схожість трактування образів, близьке до естетики українського автентичного мистецтва. Яскраві чисті кольори, відсутність ідеальної симетрії, перспективи, анатомічної будови наче «орнаменталізує» композиції, додає їм експресії, емоційності, неперевершеної «дитячої» чарівності. Віктор Заруба, запорізький нонконформіст, стверджує, що справжній прорив у його мистецтві стався в період викладання в Запорізькій дитячій художній школі протягом 1969–1974 рр., де його вразили «вільний вибір тем і сюжетів, свобода від стереотипів, неупередженість і щирість сприйняття світу й мистецтва дитиною» (Лисенко, 2023, с. 63–64).

Помітною подією в мистецькій педагогіці є діяльність художника, заслуженого працівника культури України Василя Парахіна, який 2002 р. заснував дитячу студію народного малярства в с. Журавники Горохівського району Волинської області. На відміну від попередньо розглянутих студій, тут вивчається лише одна тематика та техніка — українське народне малювання та розписи.

Творчі здобутки вихованців студії були представлені на виставках у Луцьку та Києві. Так, у музеї Івана Гончара в Києві (2006 р.) експонувалися малюнки з сільськими краєвидами, копіями традиційних ікон і стінописів з парами лебедят, голуба-

ми, квітами, виконані гуашшю на картоні та папері. Роботи демонструють експресивну розкутість художнього мислення, естетичну щирість, самобутність і водночас відповідність стилістиці українського автентичного розпису (Селівачов, 2018).

Василь Парахін не поділяє дітей на обдарованих та необдарованих, а цінує перш за все старанність і наполегливість у роботі, заохочує до неї невимушеною атмосферою та безпосереднім і щирим спілкуванням (Навроцька, 2014). У педагогічній практиці митець дотримується принципу колективності, що є властивою народному мистецтву. Власну методику автор називає «народне рисуння», де чи найголовнішу роль відіграє міцна виразна лінія, а малюнок є швидше не «інтелектуальним», а вільним і розкутим, емоційним. Певний мотив чи композицію (наприклад, «Покрова», «Козак і дівчина», «Кінь», «Мамай «Птаха», «Півники» тощо) зображають усі учні, навчаючись основ розпису. Вчитель водночас демонструє багато варіацій мотиву й технічних можливостей його виконання, що дозволяє досягти різноманітності типових малюнків. Деколи В. Парахін пропонує працювати над одним твором декільком учням, ставати його співавторами, розмальовуючи виконану митцем дерев'яну скульптуру, декоруючи рами до картин тощо. Народна тематика малюнків часто доповнюється релігійною, зокрема написами, цінними своїм духовним наповненням. Коли учні уже засвоїли значний обсяг знань, їм пропонується завдання з переосмислення народної та релігійної стилістики.

Власну концепцію та методику навчання закономірності побудови лінейних форм за стилістикою народних традиційних розписів В. Парахін (2006) висвітлює в навчальному посібнику «Лінія в традиційному народному мистецтві». Тут наведені схеми, за допомогою яких можна опанувати основи народного розпису: зображення тварин, абрисів церков, фігур людей, іконописні мотиви та їх фрагменти, наприклад, кисті рук у жестах благословення тощо. Подекуди на малюнках зображені стрілки та цифри, які підказують напрямки й почерговість проведення ліній. Таке вміння впевнено наводити стрімкі, з різним натиском красиві лінії є, на думку художника, основою опанування малювання в народній стилістиці.

Студії, де увага акцентується на одному матеріалі та техніці, є поодинокими. Так, 2023 р. Марина Гребець організувала гурток з барельєфного мистецтва для дітей на Вінниччині (м. Браїлів).

Особливою в розвитку дитячої образотворчості з 2012 р. є харківська студія «Аза Нізі Маза» художника Миколи Коломійця. Разом з колективом однодумців він не тільки організував потужне

творче середовище, а й зумів масштабно популяризувати мистецтво вихованців у соціумі, зробити його помітним в культурному житті України. Заняття в студії протягом тривалого часу сприяють утвердженню власної стратегії творчості дитини, звички виконувати неймовірно пропрацьовані малюнки й скульптурні роботи.

На думку М. Коломійця (aza nizi maza, 2023), сповідування такого принципу, коли викладач та учень є рівноцінними учасниками процесу образотворення, створює доброзичливу атмосферу, де останній почне розвиватися, не боячись зробити щось неправильно. Тому тут не виконують академічних завдань, не вчать класичної побудови портрета чи передачі реалістичності кольору. Швидше навпаки, цінністю стає збереження оригінальної пластики та барвистості дитячого малюнка, індивідуальне бачення образу. Наставники вибудовують лише логістику процесу — допомагають з композицією, колористикою, темою, підказують систему приймів та технік, які полегшують роботу учня, спонукають сумніватися та розмірковувати, а не робити «як потрібно». Тобто, відбувається баланс між вільною творчістю та зануренням вихованців у професійне середовище, коли за бажанням дитини відбувається ненав'язливе ознайомлення з основами образотворчої грамоти.

Особливістю методики Миколи Коломійця є схильність до роботи на великих форматах — А2, А1, А0, адже за таких умов дітям легше втілити складні сюжети з численними персонажами, додати за необхідності написи, експериментувати з фактурами, експресивним нашаровуванням фарби, колажними, трафаретними техніками. Такі малюнки виглядають більш емоційно; вони вражають, сприймаються як своєрідні плакати, легко вписуються в архітектоніку міського простору чи великого експозиційного залу.

У студії «Аза Нізі Маза» виконуються довготривалі серії та рімейки відомих картин. Наприклад, малюнок за мотивами твору «Пікнік» Антуана Ватто, де схоже вирішене тло, але фігури людей у сучасному одязі, в іншому діалозі. Щоб занурити дитину в розуміння важливості композивання, постаті намальовані окремо, потім вони переставляються на папері для пошуку найбільш вдалого варіанта й наклеюються. Так дитина вирішує й формальне (професійне) завдання, й ігрове (aza nizi maza, 2023).

Навчання в студії «Аза Нізі Маза» базується на підготовці вихованцями певних проєктів-виставок (самостійних чи на замовлення), коли виконується серія робіт на задану тематику, яка індивідуально переосмислюється й втілюється будь-якими образотворчими засобами. Так, 2016 р. в Мистецькому

Арсеналі (м. Київ) відбулась виставка «Книжка з картинками», де експонувалися малюнки з дитячими текстами-поясненнями до них. 2019 р. в Києві була представлена серія олівецьових портретів американського поета Волта Вітмена, виконаних до 200-річчя з дня його народження. Вихованці студії брали участь у Другій Бієнале молодого мистецтва в Харкові (2019 р.) з інсталяцією «Привид опери та балету», а 2020 р. відбувся проєкт «Ближче, ніж здається. Гід по історії сучасного мистецтва від дітей і до дітей», який включав багато складників — створення робіт, видання книжки, відкриття виставки, проведення лекцій, майстер-класів та екскурсій. Про масштабність виставкових проєктів свідчить їх кількість — близько сорока за одинадцять років роботи студії. До речі, дитяча програма — одна з найважливіших подій, що відбулася в межах Другої Бієнале в Харкові.

Заняття у студії базуються на принципі, що юний художник повинен відчувати культурні потреби часу, намагатися бути корисним суспільству, вміти заробляти своєю творчою працею, тому часто задумані студійцями проєкти стають соціальними. Так, у березні-квітні 2022 р., коли люди на початку повномасштабного військового вторгнення змушені були жити в харківському метро, група дітей створила зображення гігантських фігур на станції «Історичний музей». Це чудові проникливі образи медика, воїна, волонтера, матері з дітьми, комунальника, рятувальника. Також відомою стала серія плакатів «Що я бачу», створених у майстерні ще під час активної фази війни на Донбасі у 2014–2015 рр. Малюнки набули розголосу в Україні та за її межами. Так, пізніше 250 постерів із цих робіт виставлялися у Литві на вулицях Вільнюса, Клайпеди, Паневежіса. Тематичні дитячі зображення періодично друкуються також на полотняних торбинках (серії «Обличчя», «Готика», «Григорій Сковорода», «Тарас любить нас», «Леся Українка» та ін.) та розповсюджуються.

Висновки

Водночас із завданням професійної підготовки особистості до художньої діяльності, опановування її засобами та прийомами (тобто мистецькою освітою) авторські художні студії створюють умови для творчого самовираження та гармонійного розвитку вихованців, розширення можливостей їхньої соціальної адаптації за допомогою мистецтва, що відповідають принципам артпедагогіки. За метою та завданнями, які перед собою ставлять керівники таких осередків з навчання візуального мистецтва, їх можна умовно поді-

лити на декілька груп: середовища, де вчать азів академічного малювання, шукають баланс між вправами, малюванням з натури і фантазійним малюванням; студії, які націлені на виконання типових завдань усією групою, завдань за зразком, копіювання, коли важливим стає ознайомлення з якостями художнього матеріалу, зосередженні на власних відчуттях та емоціях під час роботи над твором; студії де велика увага приділяється естетиці та енергетиці дитячого малюнка як повноцінного твору мистецтва, а заняття базуються на принципах рівності викладача й вихованця, коли обидва вчать один в одного. Саме функціонування останніх стало органічним у середовищі сучасного «дорослого», професійного мистецтва. Відбувається своєрідний спільний тандем, коли керівники пропонують власні художньо-естетичні принципи, а діти натомість провокують їх на ідеї. Це часто дає високі творчі результати, яких потребує сучасна культура та соціальний простір.

Наукова новизна дослідження полягає в висвітленні особливостей найбільш характерних авторських методик навчання образотворчого мистецтва та окресленні варіантності підходів до роботи з дітьми у цій галузі, що продукує спонтанне, експромтно-вольове, педагогічно організоване та професійно орієнтоване малювання.

Практичне значення. Результати дослідження можна використовувати в процесі розробки авторських програм гуртків, студій з образотворчого мистецтва, проєктів на основі розуміння принципів та завдань артпедагогіки, сучасних методичних засад позашкільної освіти.

Перспективою подальших досліджень є вивчення взаємозв'язку характеру дитячої творчості в галузі візуальних мистецтв із професійним образотворчим мистецтвом, особливостей залучення продуктів дитячої творчості в сучасну вітчизняну дизайнерську практику.

Список посилань

- Арт-студія «П'ятерня». (б.д.). *Головна* [Facebook сторінка]. Facebook. Взято 12 грудня 2024 з <https://www.facebook.com/art555lutsk>
- Волощук, А. (2013). Перспективи використання педагогічної спадщини Золтана Баконія в сучасній мистецькій освіті України. *Науковий вісник Закарпатського художнього інституту*, 3, 264–273.
- Дзюба, М. (2011). Життя та творчість Віри Тарасенко. *Народознавчі зошити*, 5(101), 872–876.
- Дігалевиц, Н. (б.д.). *Три студії, які завдяки творчості формують світ майбутнього: Як розвивати креативне мислення в дітей*. Gwara Media. Взято 27 березня 2025 з <https://gwaramedia.com/yak-rozvyvaty-kreatyvne-myslennya-v-ditej-try-studiyi-yaki-zavdyaky-tvorchosti-formuyut-svit-majbutnogo/>

- Зузяк, Т., Марущак, О., Соловей, В., & Швець, І. (2023). Освітньо-виховна діяльність у спеціалізованих дитячих художніх закладах Поділля другої половини ХХ століття. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*, 1, 37–44. [https://doi.org/10.31652/3041-1009-2023\(1\)-05](https://doi.org/10.31652/3041-1009-2023(1)-05)
- Лисенко, Г. О. (2023). *Художнє життя Запоріжжя другої половини ХХ – початку ХХІ століть* [Дисертація кандидата мистецтвознавства, Харківська державна академія дизайну і мистецтв].
- Москальова, Н. (2016). Особливості позашкільної мистецької освіти на прикладі дитячої художньої школи ім. М. Мункачі. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*, 28, 94–102. <https://doi.org/10.5281/zenodo.51648>
- Навроцька, З. (Упоряд.). (2014). *Промінь воскресіння: Василь Парахін і його школа народного малярства у селі Журавники на Волині*. Формат.
- Отич, О. М. (2010). Педагогіка мистецтва у системі мистецьких субдисциплін педагогіки. В О. В. Михайличенко (Ред.), *Мистецька освіта в Україні: теорія і практика* (с. 39–71). Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка.
- Парахін, В. (2006). *Лінія в традиційному народному мистецтві*. Терен.
- Полтавська, Ю. (2010). П'ятірна. *Артанія*, 3, 30–35.
- Селівачов, М. (2018). Роль Василя Парахіна в українському народному мистецтві на межі ХХ і ХХІ століть (до 80-річчя від народження). *Народознавчі зошити*, 2(140), 483–493. <https://doi.org/10.15407/nz2018.02.483>
- Софілканич, М. І. (2021). Заклади позашкільної освіти Закарпаття в системі безперервної художньої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 192, 203–209. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-192-203-209>
- Табори, пленери*. (б.д.). Громадська організація «П'ятерня». Взято 12 грудня 2024 з <https://555art.org.ua/gallery/tabory-plenery/>
- aza nizi maza. (2023, 18 серпня). «Як діти це роблять?». *Випуск № 1. Відповіді від керівника студії Аза Нізі Маза Миколи Коломійця* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ZiUcvfULPd4>
- Naiveart художня майстерня у Вишгороді* [Допис]. (б.д.). Facebook. Взято 10 листопада 2024 з <https://is.gd/0xC5d4>

References

- Art-studiia "Piaternia". (n.d.). *Holovna* [Home] [Facebook page]. Facebook. Retrieved December 12, 2024, from <https://www.facebook.com/art555lutsk> [in Ukrainian].

- aza nizi maza. (2023, August 18). *"Iak dity tse robliat?"*. *Vypusk No. 1. Vidpovidi vid kerivnyka studii Aza Nizi Maza Mykoly Kolomiitsia* ["How do children do it?"]. Issue No. 1. Answers from the head of the Aza Nizi Maz studio Mykola Kolomiitsia [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ZiUcvfULPd4> [in Ukrainian].
- Dihalevych, N. (n.d.). *Try studii, yaki zavdiaky tvorchosti formuiut svit maibutnoho: Yak rozvyvaty kreatyvne myslennia v ditei* [Three studios that are shaping the world of the future through creativity: How to develop creative thinking in children]. Gwara Media. Retrieved March 27, 2024, from <https://gwaramedia.com/yak-rozvyvaty-kreatyvne-myslennia-v-ditej-try-studiyi-yaki-zavdyaky-tvorchosti-formuyut-svit-majbutnogo/> [in Ukrainian].
- Dziuba, M. (2011). Zhyttia ta tvorchist Viry Tarasenko [On Vira Tarasenko' life and creative work]. *The Ethnology Notebooks*, 5(101), 872–876 [in Ukrainian].
- Lysenko, H. O. (2023). *Khudozhnie zhyttia Zaporizhzhia druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolit* [Artistic life of Zaporizhzhia in the second half of the twentieth and early twenty-first centuries] [PhD Dissertation, Kharkiv State Academy of Design and Arts] [in Ukrainian].
- Moskalova, N. (2016). Osoblyvosti pozashkilnoi mystetskoï osvity na prykladi dytiachoi khudozhnoi shkoly im. M. Munkachi [Features of extracurricular art education on the example of Children Art School named by M. Munkachi]. *Bulletin of the Lviv National Academy of Arts*, 28, 94–102. <https://doi.org/10.5281/zenodo.51648>
- Naiveart khudozhnia maisternia u Vyshhorodi* [Naiveart art studio in Vyshgorod] [Post]. (n.d.). Facebook. Retrieved November 10, 2023, from <https://is.gd/0xC5d4> [in Ukrainian].
- Navrotska, Z. (Comp.). (2014). *Promin voskresinnia: Vasyl Parakhin i yoho shkola narodnoho maliarstva u seli Zhuravnyky na Volyni* [Ray of Resurrection: Vasyl Parakhin and his school of folk painting in the village of Zhuravnyky in Volyn]. Format [in Ukrainian].
- Otych, O. M. (2010). Pedahohika mystetstva u systemi mystetskykh subdystsyplin pedahohiky [Pedagogy of art in the system of artistic subdisciplines of pedagogy]. In O. V. Mykhailychenko (Ed.), *Mystetska osvita v Ukraini: Teoriia i praktyka* [Art education in Ukraine: Theory and practice] (pp. 39–71). Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko [in Ukrainian].
- Parakhin, V. (2006). *Liniia v tradytsiinomu narodnomu mystetstvi* [Line in Traditional Folk Art]. Teren [in Ukrainian].
- Poltavska, Yu. (2010). Piatirnia. *Artaniia*, 3, 30–35 [in Ukrainian].
- Selivachov, M. (2018). Rol Vasylia Parakhina v ukrainskomu narodnomu mystetstvi na mezhi XX i XXI stolit (do 80-richchia vid narodzhennia) [The role of Vasyl Parakhin in the Ukrainian folk art on the edge of 20th and 21st ct (To the 80th anniversary of birth)]. *The Ethnology Notebooks*, 2(140), 483–493. <https://doi.org/10.15407/nz2018.02.483> [in Ukrainian].
- Sofilkanych, M. I. (2021). Zaklady pozashkilnoi osvity Zakarpattia v systemi bezperervnoi khudozhnoi osvity [Out-of-school establishments of Transcarpathia and their role in the system of art education]. *Academic Notes. Series: Pedagogical Sciences*, 192, 203–209. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-192-203-209> [in Ukrainian].
- Tabory, plenery* [Camps, plenery]. (n.d.). Hromadska orhanizatsiia "Piaternia". Retrieved December 12, 2024, from <https://555art.org.ua/gallery/tabory-plenery/> [in Ukrainian].
- Voloshchuk, A. (2013). Perspektyvy vykorystannia pedahohichnoi spadshchyny Zoltana Bakoniia v suchasniï mystetskii osviti Ukrainy [Prospects of application of Zoltan Bakoniï's pedagogical legacy in the modern art education of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Zakarpatskoho khudozhnoho instytutu*, 3, 264–273 [in Ukrainian].
- Zuziak, T., Marushchak, O., Solovei, V., & Shvets, I. (2023). Osvitno-vykhovna diialnist u spetsializovanykh dytiachykh khudozhnykh zakladakh Podillia druhoi polovyny XX stolittia [Educational activities in specialized childrens art institutions of Podillia in the second half of the 20th century]. *Art in Contemporary Culture: Theory and Practice of Teaching*, 1, 37–44. [https://doi.org/10.31652/3041-1009-2023\(1\)-05](https://doi.org/10.31652/3041-1009-2023(1)-05) [in Ukrainian].

Peculiarities of Authorial Art Studios' Activity in Ukraine

Iryna Tiutiunnyk

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

Abstract. *The aim of the article* is to identify peculiarities of studying in private art studios, each of which has its own specifics in educational methods and content. *Results.* The activities of certain national art studios over about a decade of their existence are studied. Their division into few groups united by common principles of

activity is grounded. The first group is offered to include those ones that are clearly oriented towards academic studying in the fine arts field. The second group consists of art centres aimed at the comprehensive development of the child's personality with a freer selection of tasks at the junction of fine arts, design and needlework. It is demonstrated that often the originality and aesthetics of children's works become a source of inspiration for professional artists. In the third group, the value consists in preserving the original plasticity and colourfulness of children's drawings and individual vision of the image. *The scientific novelty* of this research drounds on highlighting the peculiarities of characteristic authorial methods of visual art teaching and outlining the main approaches to the work with children in this area (spontaneous, impromptu and volitional, pedagogically organised and professionally oriented painting). *Conclusions.* The authorial art studios are aimed at students' obtaining an artistic education, as well as at their creative self-expression, harmonious development and social adaptation. According to the purpose and tasks, a few groups of such centres can be distinguished: environments teaching the fundamentals of academic painting; studios focused on completing typical tasks based on copying; studios where significant attention is paid to the aesthetics and energy of children's drawing as a complete art work. The functioning of the latter has become organic in the modern "adult" professional art, often producing high creative results that are in demand in nowadays culture and social space.

Keywords: private art studios; visual art; teaching methods; children's drawing; art pedagogy

Відомості про автора

Ірина Тютюнник, кандидат мистецтвознавства, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна, ORCID iD: 0000-0003-3321-4729, e-mail: tyutyunnuk@gmail.com

Information about the author

Iryna Tiutiunnyk, PhD in Art Studies, Associate Professor, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine, ORCID iD: 0000-0003-3321-4729, e-mail: tyutyunnuk@gmail.com

